

Eesti Vabariigi Valitsusele

23. September 2025

ÜHISPÖÖRDUMINE

Toidukaupade käibemaksu langetamine põhitoiduainetele

Austatud peaminister ja valitsuse liikmed

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda ja Eesti Kaupmeeste Liit pöörduvad Teie poole ühise seisukohaga: **toidukaupade käibemaksu alandamine on möödapääsmatu samm Eesti toidujulgeoleku, tarbijate heaolu ja kohaliku majanduse konkurentsivõime tugevdamiseks.**

Me esindame koos kogu Eesti toidutarneahelat – põllumajandustootjaid, toidutööstusi ja kaubandusettevõtteid. Meie liikmete ühine kogemus kinnitab, et tänane olukord toiduturul on jätkusuutmatu nii tarbijate, tootjate kui ka kaupmeeste jaoks. Toidu tarbimine on languses juba peaaegu kolmandat aastat ning üle poole toidust müüakse soodushinnaga, kuna inimesed ei jaksa enam tavahinnaga toitu osta. Ostukorvi väärtus ja maht on märkimisväärselt vähenenud, mis näitab, et inimesed valivad üha odavamaid tooteid. Seetõttu peame ühiselt vajalikuks riigi otsustavat sammu, mis aitab muuta tervisliku ja kohaliku baastoidu taas kättesaadavaks kogu elanikkonnale.

Eestis on toidule tehtavate kulutuste osakaal pere eelarves Euroopa Liidu keskmisest veerandi võrra kõrgem. See tähendab, et iga hinnatõus lööb meie inimesi valusamalt kui enamuses teistest riikidest. Käibemaksu langetamine toidukaupadele on otsene ja tõhus meede, mis aitab leevendada perede igapäevast rahalist survet.

Kõrge käibemaksumäär koos kasvavate tootmiskuludega – energia, tööjõud, tooraine – seab Eesti tootjad ebasoodsasse olukorda. Odavam importtoit surub kodumaise toidu turuosa järjest väiksemaks. Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja jaoks on kõige kriitilisem, et kodumaised tootjad suudaksid jätkata tootmist ja investeerida, sest ilma tugeva põllumajanduse ja toidutööstuseta ei ole võimalik tagada Eesti toidujulgeolekut. Kui tarbija peab iga hinnaeuro üle täpselt järele mõtlema, siis kaob eelistus kohaliku ja tervisliku toidu kasuks, hoolimata selle

kvaliteedist ja värskusest. Samal ajal on Eesti toidukaubandus Euroopa keskmisest poole väiksema kasumlikkusega vaid 2% juures, mis ei võimalda hindu langetada kasumlikkuse arvelt. Erinevad regulatiivsed kohustused, vastupidi, sunnivad leidma raha investeringuteks taristusse, mis tuleb üle Euroopa tugevaima konkurentsi tingimustes lisada tootehindadesse.

Maksukoormuse vähendamine parandab kodumaise toidu konkurentsipositsiooni ja aitab hoida töökohti nii põllumajanduses, töötlevas tööstuses kui ka kaubanduses. Samaaegselt toob see alla inflatsiooni näitajaid, millest toidukorv moodustab kolmandiku- see omakorda vähendab riigieelarves inflatsiooni võrra indekseeritavate kulude mahtu ja muudab käibemaksulangetuse rahalise kulu riigi jaoks kokkuvõttes väiksemaks. Ülejääv raha suunatakse uuesti tarbimisse, mis omakorda turgutab majandust ja toob raha teistpidi riigieelarvesse.

Eesti majandusel on täna vaja elavdavaid samme kuna pikalt majanduse mootoriks olnud sisetarbimine kiratseb juba aastaid. Käibemaksu alandamine ei ole pelgalt kulu riigieelarvele vaid see on investering sisemajanduse kasvu, millest kaubandus moodustab üle 10%. Suurenenud tarbimine, taastuv müügiimaht ja tugevamad ettevõtted tähendavad rohkem töökohti ning stabiilsemat maksulaekumist tulevikus. Samuti aitab see vältida tarneahela katkemist ja hoiab ära olukorra, kus tootjad peavad majandusliku surve tõttu tegevust koomale tõmbama.

Oluline komponent toiduainete kõrges hinnas on 24%-ne käibemaks. Eesti on üks neljast Euroopa Liidu liikmesriigist, kus ei rakendata toiduainetele käibemaksu soodusmäära. Enamuses Euroopa Liidu liikmesriikides kehtib toiduainetele 0-15% käibemaksumäär. Selline poliitika peegeldab arusaamist, et toit ei ole luksuskaup, vaid esmavajadus.

Mõned näited:

- Rootsis on toit ja mittealkohoolne jook on maksustatud hetkel 12% käibemaksuga ning Rootsi valitsus plaanib järgmisel aastal ajutiselt langetada toidukaupade käibemaksu poole võrra kuuele protsendile; Saksamaal ja Prantsusmaal 7% käibemaksuga
- Soomes kehtib kõigile toiduainetele peagi 13,5% käibemaks
- Hispaanias ja Itaalias on toiduainete käibemaks 10%, olulisemate toiduainete puhul seejuures 4%
- Suurbritannias on pea kogu toit käibemaksuvaba
- Lätlased saavad maksusoodustuse imikutoitu ostes, lisaks on kehtestatud madalam käibemaks kohalikule puu- ja köögiviljale

Avalikus arutelus on kõlanud väide, et käibemaksu alanduse kasu kaob tarneahelasse. Eesti turu tihe konkurentsiolukord tagab selle, et maksulangetuse mõju kandub edasi tarbijateni. Kaubandussektor omalt poolt kinnitab, et kannab käibemaksu langetuse edasi tarbijale.

Meie eesmärk on taastada inimeste võime teha oma eelarve piires tervislikke ja kvaliteetseid toiduvalikuid. Tarbijate ostujõu paranemine võimaldab eelistada enam kohalikku ja värsket toitu,

mis toetab nii Eesti põllumeest kui ka toidutööstust. Täna on madalama sissetulekuga inimeste ostukorvis liiga väike osakaal lihal, kalal ja tervislikel puu-ja juurviljadel. Tervisliku ja mitmekesise toidu soodsamaks muutmine aitab kaasa ka vähem kindlustatud inimeste seas tervislikumale toitumisele, mistõttu soovitame käibemaksu langetada just tervisliku toidu kategooriates, kus on suur kodumaise toodangu osakaal.

Kui riik ei soovi toiduainete käibemaksu langetada püsivalt, on alternatiiv kaaluda ajutist langetust. Ajutist langetust võiks kaaluda ka üksikute kaubagruppide vaates nagu värske liha, puu- ja juurviljad ning piimatooted. Liha puhul on see täna veel eriti vajalik seakatku valguses, kus eelmine katkulaine näitas, et sealihatootmine Eestis ei taastunudki ning juba on esimene seafarm ennast sulgenud uue katkulaine tõttu. Madalam käibemaks sealihale annab seakasvatajatele positiivse sõnumi uuesti mahte kasvatada, kuna tõstaks tarbimist.

Saksamaal langetati käibemaksu perioodis juuli-detsember 2020. 19% pealt 16%-le. Vähendatud määr enamike toidukaupade puhul langes 7% pealt 5% peale. Sõltumatud tihedad hinnauuringud, mis kasutavad müügiandmeid, on kinnitatud, et langetus on märkimisväärselt üle kandunud toidukaupade hindadesse.

Hispaanias vähendati perioodil jaanuar 2023 – detsember 2024 põhitoiduainete käibemaksu 4% pealt 0%-le. See oli valitsuse algatatud otsus vastuseks kasvavale toiduinflatsioonile. Hiljem see meede kadus järk-järgult. Hispaania konkurentsiamet uuris mõju ja kinnitas, et supermarketid rakendasid käibemaksu alandamisi. Kui poliitika 2024. aasta detsembris lõppes, normaliseerusid hinnad ning maksutõus kandus müügihindadesse tagasi.

Poola langetas perioodil veebruar 2022 – märts 2024 toiduainete käibemaksu 5%-lt 0%-le. Uuringud on näidanud, et käibemaksu alandamine tõi kaasa üldise supermarketite toiduhindade languse ligikaudu 2,1–2,8%. Läbilaske määr saavutas haripunkti ligikaudu 95%, mis näitab, et kliendid said selle poliitika tulemusel madalamatest hindadest kasu.

Portugal vähendas perioodil aprill 2023 – jaanuar 2024 käibemaksu 6%-lt 0%-le 46 toote („olulise ostukorvi“) puhul. Hinnanguliselt langesid 46 toote riiulihinnad keskmiselt ligikaudu 5%. Pärast käibemaksu alandamise lõppemist tõusid hinnad aga kiiresti varasemale tasemele.

Rootsi plaanib ajutiselt alandada toidukaupade käibemaksu 12%-lt 6%-le. Valitsuse hinnangul säästab keskmine pere umbes 6500 SEK (~590 €) ja pensionäridest paar ~4400 SEK (~400 €) aastas. Meetme eelarvemõju on hinnanguliselt ~16 mld SEK (~1,4 mld €) 2026. aastal ja ~21 mld SEK (~1,9 mld €) 2027. aastal. Mõju jõudmise tagamiseks hindadesse luuakse toidukomisjon.

Läti valitsus on jõudnud põhimõttelisele kokkuleppele langetada piima, leiva, munade ja linnuliha käibemaksu 12% -le. Lätis juba kehtib käibemaksusoodustus puu-ja juurviljadele.

Viimaste aastate kriisid, pandeemia, sõda Ukrainas ja energiakriis, on näidanud, kui haavatav võib olla toidutarneahel. Eesti peab tagama, et kodumaine tootmine püsiks tugev ja elujõuline. Käibemaksu langetamine aitab kindlustada toidutootjate ja -töötajate püsijäämist ning tagab, et Eesti inimestel oleks kriisiolukordades kättesaadav oma toit. Toidujulgeolek ei ole ainult majandusküsimus, vaid ka osa riigi laiemast julgeolekust.

Eeltoodust lähtuvalt kutsume valitsust üles võtma vastu otsuse alandada käibemaksu määr toidukaupadele. Toidusektor seisab ühtsena – põllumeestest töötajate ja kaupmeesteni – ning ootab valitsuselt otsustavat tegutsemist.

Lugupidamisega

Kerli Ats

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja juhatuse esinaine

Nele Peil

Eesti Kaupmeeste Liidu tegevjuht